

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีสาระโดยสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในระดับการกำหนดนโยบายและในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

2. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในระดับการกำหนดนโยบายและในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ผู้บริหารโครงการในระดับการกำหนดนโยบาย ผู้ให้ข้อมูล คือ

1.1 ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 1 คน

1.2 หัวหน้างานพัฒนาวัดกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ประจำกอง

วิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 1 คน

1.3 ศึกษาในเทศก์จังหวัด ตามภูมิภาคต่างๆ ทั้ง 4 ภูมิภาค จำนวน 4 คน

2. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 168 คน

2.2 ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 160 คน

3. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้ว ผู้ให้ข้อมูลคือ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 288 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม

1.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการ

1.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการ

1.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ เคย จัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้ว

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.2 แบบสัมภาษณ์หัวหน้างานพัฒนาวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.3 แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จังหวัด

3. แบบวิเคราะห์เอกสารของโครงการในแต่ละปีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัด โดยส่งไป ทางไปรษณีย์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากเอกสารในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามครูและผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์และแบบ วิเคราะห์เอกสารมาแล้วแยกวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน

1.1 ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รวบรวม แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

1.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารและการนิเทศติดตามผล เป็น แบบสำรวจรายการ คิดเป็นร้อยละของโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ในแต่ละรายการ แล้วนำเสนอ เป็นตารางประกอบความเรียง

1.3 ข้อมูลตอนที่ 3 เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงาน ตลอดจนข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการจัด

ลำดับเนื้อหาและนำเสนอเป็นคำบรรยาย

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการ

2.1 ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รวบรวมแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นคำถามแบบสำรวจรายการ คิดเป็นร้อยละของโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ในแต่ละรายการแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2.3 ข้อมูลตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามโครงการเป็นแบบประเมินค่า ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ใช้ค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แล้วแปรค่าของมาตราส่วนประมาธค่าออกมา

จากนั้นหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแต่ละข้อคำถาม แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2.4 ข้อมูลตอนที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน เป็นแบบประเมินค่า ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ใช้ค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แล้วแปรค่าของมาตราส่วนประมาธค่าออกมา

จากนั้นหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแต่ละข้อคำถามแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ปัญหาอื่น ๆ และข้อเสนอแนะเป็นคำบรรยาย

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้ว

3.1 ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รวบรวมแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

3.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ เป็นแบบประเมินค่า วิเคราะห์เช่นเดียวกับข้อ 2.3

3.3 ข้อมูลตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน เป็นแบบประเมินค่า

วิเคราะห์เช่นเดียวกับข้อ 2.4

3.4 ข้อมูลตอนที่ 4. เกี่ยวกับสาเหตุของการยกเลิกการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ เป็นแบบสำรวจรายการ และข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิด รวบรวมแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ยแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

4. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเรียงเรียงเนื้อหาและนำเสนอเป็นคำบรรยาย

5. ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ของประเด็นที่วิเคราะห์แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

1. วัตถุประสงค์กำหนดนโยบาย

1.1 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้มากที่สุดคือตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ในปีการศึกษา 2525-2538 คือเพื่อใช้สื่อการเรียนของโครงการเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน รองลงมาคือเพื่อสร้างคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ กำหนดไว้ 8 ปีการศึกษาและเพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กำหนดไว้ 6 ปี วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้น้อยที่สุด คือเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการทดลองและเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

1.2 เป้าหมาย

เป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้มากที่สุดโดยกำหนดไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526-

2538 คือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรูปแบบเรียนสาธิตและนวัตกรรมการใหม่ ๆ ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเป้าหมายที่ว่า จัดส่งแบบเรียนสาธิตให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรองลงมาคือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในช่วงเริ่มต้นโครงการ คือระหว่างปี พ.ศ. 2525-2528 และระหว่าง ปี พ.ศ. 2533-2536 และในปี 2538 คือทดลองและปรับปรุงแบบเรียนสาธิต ส่วนเป้าหมายกำหนดไว้ท้ายที่สุดโดยกำหนดไว้ 3 ปีการศึกษา คือระหว่างปีการศึกษา 2536 - 2538 คือการศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาของแต่ละจังหวัด ทั้ง 76 จังหวัด สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขึ้นมาซึ่งคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น

1.3 งบประมาณ

ในช่วง 2 ปีแรกที่โครงการยังอยู่ในระหว่างการทดลองนั้นยังไม่ถึงงบประมาณสนับสนุนให้แก่โครงการโดยตรง ปีที่ได้รับงบประมาณมากที่สุด คือ ปีงบประมาณ 2530 มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการทั่วประเทศ 6,074 โรงเรียน ได้รับงบประมาณ 23,568,006 รองลงมา คือ ปีงบประมาณ 2531 ได้รับเป็นจำนวนเงิน 20,962,373 บาท มีโรงเรียนในโครงการทั้งสิ้น 5,986 โรงเรียน

1.4 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ

จากการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการตลอดมาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบันคือ การจัดส่งสื่อการเรียนให้โรงเรียนให้ทันตามกำหนดเวลา นิเทศและติดตามผลการดำเนินงานของโครงการและการศึกษาสมรรถภาพการใช้สื่อในโรงเรียน รองลงมาคือ การฝึกอบรมครูก่อนทำการสอนด้วยชุดฝึกอบรม จัดทำแผนการสอนและคู่มือครู ปรับปรุงแบบเรียนสาธิตสำหรับนักเรียนพื้นราบและนักเรียนชาวเขา กิจกรรมที่กำหนดไว้ท้ายที่สุดโดยกำหนดไว้เพียง 2 ปีการศึกษาคือ ปี 2535 กับปี 2538 การพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะจุดประสงค์ และกำหนดไว้ระหว่าง ปี 33-34 คือ สปจ. เชียงรายจัดประชุมอบรมครูและพัฒนาสื่อสำหรับโรงเรียนหย่อมบ้าน สปจ. เชียงใหม่ จัดประชุมครูและพัฒนาสื่อสำหรับห้องเรียนเคลื่อนที่ สปจ. แม่ฮ่องสอน จัดกิจกรรมสนับสนุนโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง ส่วนสปจ. อื่น ๆ จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน คัดค้นทดลอง และพัฒนาสื่อต้นแบบ

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่โครงการคาดหวังว่าจะได้รับ จากการดำเนินโครงการมากที่สุด โดยกำหนดไว้ทุกปีการศึกษา คือ นักเรียนในโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มวิชาเท่าเทียมกับโรงเรียนปกติ และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับแบบเรียนสำเร็จรูปใช้เป็นสื่อการเรียน รองลงมาคือ คาดหวังว่าคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับแบบเรียนสำเร็จรูปจะดีขึ้น และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับการฝึกอบรมการใช้สื่อและแบบเรียนของโครงการก่อนที่จะไปสอนจริง

1.6 ปัญหา และข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่พบมากที่สุด โดยพบตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ 2 ปี เว้น 1 ปี และพบต่อเนื่องกันทุกปีตั้งแต่ปี 2533-2538 คือ ขาดงบประมาณในการนิเทศติดตามผล รองลงมาคือปัญหาที่พบตั้งแต่ ปี 2530-2538 คือ ปัญหาการส่งสื่อแบบเรียนล่าช้าเกินไป ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ครูต้องใช้แบบเรียนปกติไปก่อน ปัญหาที่พบน้อยที่สุดคือพบในปี พ.ศ. 2533 2535 2536 คือ สปจ.เชียงใหม่ ในการอบรมครูในโรงเรียนเคลื่อนที่เพียงอย่างเดียวไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการ

1.7 การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลของโครงการจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การกำหนดตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จ วิธีการวัดและประเมินผล และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล โดยตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้มากที่สุดได้แก่ ความเพียงพอของแบบเรียน เวลาที่ได้รับ การนำไปใช้ วิจัยใช้ ความพร้อมของครูและนักเรียน การจัดเก็บบำรุงรักษา และปัญหา รองลงมาคือ นักเรียนพื้นราบมีแบบเรียนสำเร็จรูปที่ปรับปรุงแล้วครบทุกกลุ่มประสบการณ์ ส่วนวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ใช้มากที่สุด คือ การสอบถามและการสัมภาษณ์ รองลงมาคือ การประเมินเพื่อสรุปผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่ใช้ตั้งแต่ต้นโครงการจนถึงปัจจุบัน คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผลโครงการ

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่เป็นการดำเนินงานโครงการซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้

บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการในระดับต่าง ๆ ดังนี้

ผู้รับผิดชอบระดับกรมจัดประชุมอบรมร่วมกันกับศึกษานิเทศก์จังหวัดต่าง ๆ เพื่อวางแผนร่วมกันแล้วนำเสนอผู้อำนวยการกองวิชาการเพื่อพิจารณาตรวจสอบความสำคัญและความเป็นไปได้ ในด้านการจัดรูปแบบใหม่ ๆ ที่เชื่อถืออำนวยความสะดวกการเรียนการสอนได้ โอกาสให้ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแล้วทดลองปฏิบัติสรุปผลส่งมาที่กรมเพื่อบรรจุเนื้อหาลงในแบบเรียนสำเร็จรูป โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากส่วนกลาง

การประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอที่จะต้องจัดอบรมให้แก่ครูและผู้บริหารโรงเรียนในโครงการทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรและหลักสูตร

วิธีการติดตามประเมินผล โดยการส่งแบบประเมินให้โรงเรียนบันทึกรายละเอียดในการปฏิบัติ แล้วศึกษานิเทศก์จังหวัดออกนิเทศติดตามผลการปฏิบัติโดยการสังเกตสอบถามสัมภาษณ์และประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แนวการพัฒนาโครงการในอนาคตโดยการปฏิรูปทางการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สื่อประสม เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการส่งข้อมูลข่าวสาร ระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีแนวคิดในการพัฒนาครูในทุก ๆ 2 ปี จะต้องให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อยู่เสมอ

เกี่ยวกับความเห็นว่าการนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้บริหารในระดับนี้ เห็นว่าการนี้ดีและมีประโยชน์สำหรับครูมากและถือว่าประสบความสำเร็จถ้าเทียบกับเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ในเชิงปริมาณ ซึ่งดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีครูไม่ครบชั้นแต่สามารถมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นเท่าเทียมหรือสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีครูครบชั้น แต่ถ้าพูดถึงในเชิงคุณภาพก็อาจจะมีปัญหาซับซ้อนอันเนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ความสิ้นเปลืองในเรื่องงบประมาณและบุคลากร

1.2 ในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

1.2.1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการเป็นเพศหญิงมากกว่าครูที่เป็นเพศชาย คือเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.62 เป็นเพศชาย ร้อยละ 47.50 ส่วนครูในโรงเรียนที่ยกเลิกเป็นชายมากกว่าหญิงคือเป็นชายร้อยละ 60.36 เป็นหญิงร้อยละ 39.24

ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงคือ เป็นเพศชายร้อยละ 88.10 เป็นเพศหญิงร้อยละ 11.30

คุณสมบัติทางการศึกษา พบว่า ครูทั้งสองกลุ่มและผู้บริหาร มีคุณสมบัติทางการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่คือครูในโรงเรียนในโครงการร้อยละ 86.25 ครูในโรงเรียนนอกโครงการร้อยละ 86.81 ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการ 88.10

อายุเฉลี่ยของครูที่อยู่ในโรงเรียนในโครงการคือ 37 ปี ส่วนครูในโรงเรียนที่ยกเลิกคือ 38 ปี ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมีอายุเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 40 ปี

ประสบการณ์เฉลี่ยในการทำงานของครูที่อยู่ในโรงเรียนในโครงการคือ 9 ปี ส่วนครูที่อยู่ในโรงเรียนนอกโครงการคือ 8 ปี ส่วนผู้บริหารมีประสบการณ์เฉลี่ย 2 ปี

1.2.2 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

ค่าเฉลี่ยจำนวนครูในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการคือ 5 คน ส่วนในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วคือ 8 คน

ค่าเฉลี่ยจำนวนห้องเรียนที่เปิดสอนในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการและโรงเรียนนอกโครงการคือ 7 ห้อง

ค่าเฉลี่ยจำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการคือ 76 คน ส่วนโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วคือ 103 คน

ค่าเฉลี่ยการรับผิดชอบชั้นเรียนต่อครู 1 คน ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการคือ 2 ชั้นเรียน

โรงเรียนนอกโครงการส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.51 ไม่ได้รับแบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที แล้ว ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 87.15 เป็นโรงเรียนเอกเทศ

ส่วนสาเหตุส่วนใหญ่ร้อยละ 52.78 ที่โรงเรียนยกเลิกการจัดการเรียนการสอนตามโครงการคือ มีครูครบทุกชั้น รองลงมาร้อยละ 15.28 ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนไม่เคยเข้ารับการอบรม

ส่วนสาเหตุอื่น ๆ นั้น หมายถึงโรงเรียนยังไม่ได้ยกเลิกการจัดการเรียนการสอนตามโครงการยังคงใช้แบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที อยู่

1.2.3 สภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ

ครูส่วนใหญ่ ใช้แบบเรียนสำเร็จรูปควบคู่ไปกับแบบเรียนปกติเป็นบางครั้ง รองลงมาคือ ใช้ควบคู่ไปกับแบบเรียนปกติทุกครั้งและใช้แทนแบบเรียนปกติเป็นทุกครั้ง มีส่วนน้อยที่ไม่ใช่เลย

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ต้นปีการศึกษาแล้วพบว่า ส่วนใหญ่สูงกว่าเป้าหมาย รองลงมาคือเท่าเทียมกับเป้าหมาย

ครูส่วนใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามโครงการได้ครบทุกรายการ ในด้านการเตรียมการสอนได้แก่ วางแผนและจัดทำปฏิทินการศึกษา สักรวจจุดประสงค์ในแบบเรียนสำเร็จรูปแต่ละเล่มเพื่อเตรียมการวัดจุดประสงค์ในแต่ละภาคเรียน จัดทำบันทึกการสอนอย่างย่อแล้วส่งให้ผู้บริหารโรงเรียนตรวจ ศึกษาแบบเรียนล่วงหน้าแล้วเตรียมสื่อตามที่แบบเรียนกำหนด ปรับเนื้อหาในแบบเรียนสำเร็จรูปเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ศึกษาคู่มือการปฐมนิเทศครูที่ใช้แบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที แล้ว นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ในด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ มีการวัดและการประเมินผลแล้วนำผลการวัดมาปรับปรุงการเรียนการสอน มีการสอนซ่อมเสริม ฝึกเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานตามลำดับรักษาเวลา ปฏิบัติตามข้อตกลง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย ซักซ้อมความเข้าใจกับผู้เรียนก่อนมอบหมายงานให้ทำทุกครั้ง จัดชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการ

สอน รายการที่ควรปฏิบัติได้น้อยคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามขั้นตอนที่แบบเรียนสำเนาเรีจรูปกำหนดไว้ครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์

ส่วนในด้านกระบวนการจัดการรายการที่ควรส่วนใหญ่ ปฏิบัติได้คือ จัดเก็บแบบเรียนสำเนาเรีจรูปให้สะดวกต่อการใช้ และจัดเก็บให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อยู่เสมอ ส่วนรายการที่ปฏิบัติได้น้อยคือ รายการ สปอ./สปก.จัดส่งแบบเรียนสำเนาเรีจรูปถึงโรงเรียนก่อนเปิดเทอมและครบตามเกณฑ์ที่กำหนดเปิดเทอม เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อผลการดำเนินงานของโครงการ ครูในโรงเรียนที่กำล้งจัดการเรียนการสอนตามโครงการ กับครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วนั้น มีความเห็นตรงกันในระดับเห็นด้วย เกือบทุกรายการ ยกเว้น ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครูในโรงเรียนที่กำล้งจัดการเรียนการสอนตามโครงการเห็นด้วยว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่ครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วมีความเห็นว่า ยังไม่แน่ใจ ส่วนความเห็นที่ว่าควรรีจรูปแบบเรียนสำเนาเรีจรูป อาร์ ไอ ที แทนแบบเรียนปกติ ครูทั้ง ๔ กลุ่ม มีความเห็นตรงกันคือ ยังไม่แน่ใจ

1.2.4 สภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนตามโครงการได้เป็นส่วนใหญ่เกือบทุกรายการ รายการที่ผู้บริหารปฏิบัติได้มากที่สุดคือ จัดให้มีการสำรวจจำนวนนักเรียน สื่อ และแบบเรียนสำเนาเรีจรูปที่เหลืออยู่ใช้งานได้ และที่ต้องการเพิ่ม เพื่อรายงานต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ส่วนรายการที่ผู้บริหารปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ

ตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาในการดำเนินการตามโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กล้งกิดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในระดับการกำหนดนโยบาย ในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

2.1 ระดับการกำหนดนโยบาย

ผู้อำนวยการกอง เห็นว่าปัญหามักจะอยู่ที่ระดับโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาความสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดจ้างครูและผู้บริหารโรงเรียน เป็นความสิ้นเปลืองในเรื่องงบประมาณเพราะผู้บริหาร คือ เด็กนักเรียนมีจำนวนน้อยไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

ส่วนหัวหน้างานพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบเห็นในการดำเนินงานในระดับกรมคือ

ปัญหาเรื่องบุคลากร ซึ่งมีจำนวนน้อยและไม่ตรงกับสายงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อย ๆ และไม่ใช่ว่าผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงกับงานที่ทำเป็น เพียงผู้มาช่วยราชการซึ่งทำให้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการมากพอ ระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ

ประเด็นที่หัวหน้างานพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและศึกษานิเทศก์เห็นตรงกันคือ ผู้บริหารทุกระดับไม่เห็นความสำคัญของโครงการจึงขาดความสนใจและจัดงบประมาณให้ไม่เพียงพอ

กระบวนการจัดส่งสื่อมาให้โรงเรียนมีความล่าช้า ไม่ทันเปิดภาคเรียนอันเนื่องมาจากกระบวนการจัดพิมพ์ จัดส่งและปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวกเพราะโรงเรียนที่อยู่ในโครงการส่วนใหญ่ จะเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่กันดารห่างไกล อยู่ในเกาะ อยู่บนภูเขา เป็นต้น ทำให้นักเรียนต้องสิ้นเปลืองเงินในการซื้อหนังสือแบบเรียนปกติ และครูต้องสอนหลายชั้นต้องทำงานหนักมากขึ้นโดยไม่มีเครื่องมือช่วยผ่อนแรงครู

ความยุ่งยากในการประเมินผลร่วมกับกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน เพราะไม่มีกำหนดการสอนที่ตรงกัน

แบบเรียนบางชั้นยังไม่มีปรับปรุงตามหลักสูตรใหม่ทำให้เนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่สอนไม่ตรงกับโรงเรียนอื่นในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน

ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่องและการนิเทศไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แบบเรียนใช้ซ้ำไม่ได้ทำให้สิ้นเปลืองมากทำให้ต้องรอแบบเรียนในปีต่อไปทุกปี

2.2 ในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการ กับครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วนั้น มีความเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ เป็นปัญหามาระดับเดียวกัน คือเห็นว่า เป็นปัญหามาระดับปานกลาง ได้แก่นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก นักเรียนลอกเฉลย สื่อที่ใช้ประกอบการสอนมีไม่เพียงพอ แบบเรียนสำเนาหรือรูปบางระดับชั้นยังไม่มีการปรับปรุงตามหลักสูตรใหม่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ส่งแบบเรียนมาให้โรงเรียนล่าช้า ขาดการนิเทศติดตามผลจากศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด การจัดการอบรมให้แก่ครูและผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการมีน้อยเกินไป และการนิเทศไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

ปัญหาที่ครูทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าเป็นปัญหามาระดับน้อยคือ ครูไม่ใช้แบบเรียนสำเนาหรือรูป ครูไม่มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ ครูและผู้บริหารโยกย้ายบ่อย ๆ และไม่สามารถประเมินผลร่วมกับกลุ่มโรงเรียนได้

ปัญหาที่ครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วเห็นว่า เป็นปัญหามาระดับปานกลางแต่ครูในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการเห็นว่า เป็นปัญหามาระดับน้อยคือ รูปแบบ สีสรร และภาพประกอบของแบบเรียนสำเนาหรือรูป ไม่น่าสนใจ บางกิจกรรมที่แนะนำไว้ในแบบเรียนสำเนาหรือรูปปฏิบัติตามได้ยาก แบบเรียนสำเนาหรือรูปไม่เพียงพอกับจำนวน ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของโครงการ

ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดพบว่า ปัญหาที่เกิดกับโรงเรียนขนาดเล็กที่เลิกใช้แบบเรียนสำเนาหรือรูปของโครงการมีดังนี้คือ

ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการจัดการ

1. แบบเรียนสำเนาหรือรูปส่งมาถึงโรงเรียนช้าและไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
2. ปัญหาในการวัดผลร่วมกับกลุ่มโรงเรียน
3. ขาดแคลนงบประมาณในด้านต่าง ๆ

ปัญหาที่เกิดจากบุคลากร

1. ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการไม่เห็นความสำคัญของโครงการ
2. ภาระหน้าที่ของครูมีมาก ทำให้การดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง ทำให้เด็กขาดการ

รับผิดชอบต่อตนเองเพราะขาดการควบคุมจากครู

3. ครูไม่มีความรู้และไม่ได้เข้ารับการอบรมตามโครงการ

ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียน

1. นักเรียนที่เรียนอ่อนจะไม่ทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง แต่จะลอกจากที่มีเฉลยไว้ให้ โดยไม่อ่านเนื้อหาเลย และเด็กเรียนช้าจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ทันเพื่อน
2. นักเรียนไม่เข้าใจภาษาไทยในแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะใช้ภาษาถิ่น

ปัญหาเนื่องจากตัวแบบเรียนสำเร็จรูปเอง

1. แบบเรียนสำเร็จรูปไม่ได้ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง รูปเล่ม สีสรรของแบบเรียนไม่น่าสนใจ
2. เนื้อหาแบบเรียนสำเร็จรูปบางชิ้นไม่ได้แยกรายวิชา ทำให้เกิดความสับสนและไม่ต่อเนื่อง
3. เนื่องจากแบบเรียนสำเร็จรูปมีไม่เพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การดำเนินงานโครงการในระดับการกำหนดนโยบาย

1.1 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้มากที่สุดคือ เพื่อใช้สื่อการเรียนของโครงการเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อการเรียนของโครงการสามารถแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของศูนย์วัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (INNOTECH) ที่พยายามทดลองเพื่อลดเวลาที่ครูจะต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนสรุปได้ว่า แบบเรียนสำเร็จรูปสามารถช่วยลดเวลาในการสอนของครูลงได้ (อาคม จันทสุนทรและชวลิต ชำนาญ, 2521)

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้น้อยที่สุด คือ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการทดลองและเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป ทั้งนี้เพราะโครงการทดลองที่จัดขึ้นเพียง 2 ปีการศึกษาเพื่อให้ได้โครงการที่มีประสิทธิภาพเมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วจึงไม่มีการกำหนดไว้อีก

1.2 เป้าหมาย

เป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีแบบเรียนสำเร็จรูปและนวัตกรรมใหม่ ๆ ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และเป้าหมายที่ว่าจัดส่งแบบเรียนสำเร็จรูปให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทั้งนี้เพราะเป็นกิจกรรมสำคัญที่โครงการต้องปฏิบัติทุก ๆ ปีการศึกษา เพราะแบบเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อการเรียนที่สามารถใช้แทนครูได้ในบางเวลา ซึ่งจะทำให้ไม่ต้องไปเกี่ยวข้องหรือไปสอนนักเรียนตลอดเวลา (อาคม จันทสุนทร, 2521) และเป็นวิธีการแก้ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นอีกวิธีหนึ่ง ดังที่ ชอบ ภูัญกลาง (2528) ได้ศึกษาปัญหาและรูปแบบเพื่อปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของจังหวัดนราธิวาส แล้ววิเคราะห์ว่า ควรใช้วิธีแก้ปัญหา 4 รูปแบบคือ โครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (RIT) การยุบรวม การเลิกล้มและการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน 2 กลุ่มอายุ ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ เลือกใช้รูปแบบของโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน ส่วนเป้าหมายที่กำหนดไว้น้อยที่สุด คือ ศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการ

ศึกษาของแต่ละจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่นำมาซึ่งคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อได้ใช้สื่อของโครงการไประยะหนึ่งแล้วจะทำให้ทราบปัญหาและจุดบกพร่องต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่แล้วจึงมีการศึกษาเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.3 งบประมาณ

ในช่วง 2 ปีแรกที่โครงการยังอยู่ในระหว่างการทดลองนั้น ยังไม่มีงบประมาณสนับสนุนให้แก่โครงการโดยตรง แต่จะมีงบประมาณที่จัดสรรมาจากงบประมาณในการพิมพ์แบบเรียนสำหรับแจกให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537) นับว่าเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานโครงการอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2532) ที่ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดจังหวัดกระบี่ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดงบประมาณสนับสนุน เอกสารและสื่อ ไม่เพียงพอกับความต้องการ คุรุขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อ งบประมาณที่ได้รับแต่ละปีจะแปรผันตามจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ปีที่ได้รับงบประมาณมากที่สุดคือ ปี 2530 เนื่องจากมีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการทั่วประเทศถึง 6,074 โรงเรียน ได้รับงบประมาณเป็นจำนวนเงิน 23,568,006 บาท ซึ่งนับว่าเป็นงบประมาณที่มากพอสมควรน่าที่จะมีการจัดสรรให้ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สำหรับนักเรียนอย่างแท้จริงจึงควรมีการดำเนินการให้ไปตามหลักการของโครงการให้มากที่สุด

1.4 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ

จากการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการตลอดมาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบันคือการจัดสื่อการเรียนให้โรงเรียนให้ทันตามกำหนดเวลา เนื่องจากโรงเรียนจำเป็นต้องใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนและทำที่ผ่านมาพบว่า การส่งสื่อไปให้โรงเรียนมักจะล่าช้าเป็นประจำทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้าเอี่ยม ยิ้มฤทธิ (2532) ซึ่งศึกษาการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาหนึ่งของโครงการคือ การส่งสื่อแบบเรียนไปให้โรงเรียนมีความล่าช้ามาก ผู้ดำเนินการจึงพยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ให้โรงเรียนได้รับแบบเรียนสำเนาไว้ล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียนแรกของปีการศึกษา กิจกรรมต่อมาได้แก่ จัดสัมมนาเตรียมการแก่บุคลากรของจังหวัด การฝึกอบรมครูก่อนทำการสอนด้วยชุดฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องมาจากได้มีการเปลี่ยนบุคลากรใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการ

การการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ที่ได้สรุปปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กว่า บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ขาดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน ขาดพลังในการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดผู้ร่วมคิด ร่วมทำ ขาดความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน เพราะปริมาณงานน้อย เป็นข้อจำกัดในการจัดทำผลงานทางวิชาการ ของครูผู้สอน และการเลื่อนตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้มีการขอย้ายในแต่ละปี สูงมาก การประชุมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การศึกษาค้นคว้าพัฒนาสื่อเป็นกิจกรรมที่เริ่มดำเนินการหลังจากที่ได้ค้นพบปัญหาหลังการทดลองและหลังการดำเนินการผ่านไปหลายปี และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรฉบับปรับปรุง 2533 ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของนักเรียนบางพื้นที่ได้

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่โครงการคาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานโครงการมากที่สุด คือกำหนดไว้ทุกปีการศึกษาคือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ได้รับแบบเรียนสำเร็จรูปใช้เป็นสื่อการเรียน และนักเรียนในโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มวิชาเท่าเทียมกับโรงเรียนปกติ รองลงมาคือคาดหวังว่าคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็จะดีขึ้น ซึ่งถ้าโครงการสามารถดำเนินการไปได้ตามหลักการเรียนรู้อย่าง อารี โอ ที แล้วก็จะสามารถลดเวลาสอนของครูลงจากปกติ แต่คุณภาพหรือผลการเรียนของนักเรียนต้องไม่ต่ำกว่าเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่มีเหตุผลว่าสามารถทำได้ตามหลักการที่ว่า นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตัวเขาเป็นผู้กระทำด้วยตนเองและถ้าครูจัดสื่อได้ดีแล้วนักเรียนจะสามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยครูไม่ต้องไปดูแลอยู่ตลอดเวลา (อาคม จันทสุนทร และ ชวลิต ชันนากู, 2521)

1.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการนิเทศติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทวี กุลแก้ว (2533) ที่พบว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัดเพียง 1 - 2 ครั้งต่อภาคเรียนทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำให้แก่ครูได้อย่างครอบคลุม ปัญหาต่อมา คือครูต้องใช้แบบเรียนปกติไปก่อนเพราะได้รับแบบเรียนสำเร็จรูปไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้าเชิ่อม ยิ้มฤทธิ์ (2532) ที่พบว่านักเรียนต้องใช้แบบเรียนร่วมกันเฉลี่ยแล้ว 2 คนต่อ 1 ชุด จึงมีข้อเสนอแนะคือ ควรจัดแบบเรียนให้นักเรียน 1 คนต่อ 1 ชุด ปัญหาที่พบต่อมาก็คือ ครูที่ไม่ผ่านการอบรมไม่สามารถใช้แบบเรียนสำเร็จรูปได้ถูก

ต้องจึงใช้ เป็นแบบเรียนเสริมมากกว่าซึ่งทำให้ไม่สามารถวัดผลได้อย่างแท้จริงว่าผลสัมฤทธิ์
 ที่ได้นั้น เนื่องจากตัวแปรที่เป็นแบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ 10 ที่ เพียงอย่างเดียว
 ปัญหาศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอออกติดตามผลค่อนข้างน้อยทั้งนี้ เนื่องจาก
 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวกทำให้
 การนิเทศไม่ทั่วถึง จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดงบประมาณในการประชุมอบรมสัมมนาในเรื่อง
 ต่าง ๆ ในระดับจังหวัด/อำเภอให้มากขึ้น

1.7 การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลของโครงการจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การ
 กำหนดตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จ วิธีการวัดและประเมินผลและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล
 ตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้มากที่สุดคือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงที่มีนักเรียนตั้งแต่ 80 คนลง
 มาและมีครูไม่ครบชั้น ได้รับแบบเรียนสำเร็จรูปครบทุกโรงเรียนและคุณภาพของโรงเรียน
 ประถมศึกษาขนาดเล็กลงดีขึ้นโดยมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าร้อยละ 50 ซึ่งจากการทดลองและการ
 ประเมินของสำนักงานการศึกษาจังหวัดต่าง ๆ เช่น สำนักงานการศึกษา
 จังหวัดนครสวรรค์ (2523) สำนักงานการศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2526) พบว่า
 สามารถบรรลุผลตามเกณฑ์ข้อนี้ได้ ส่วนวิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้มากที่สุดคือ การ
 สอบถามและการสัมภาษณ์ เนื่องจากเป็นวิธีที่จะทำให้ตรวจสอบสภาพการปฏิบัติงานของครูได้
 อย่างใกล้ชิดและได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่ใช้
 มากที่สุดคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินผลโครงการ โดยเครื่องมือแต่ละ
 ชนิดนั้นไม่ได้ใช้พร้อม ๆ กันทุกปี บางปีอาจจะใช้เครื่องมืออย่างเดี่ยวหรือหลายอย่างแล้ว
 แต่ความเหมาะสม

1.2 ในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

1.2.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

จากการวิเคราะห์พบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน
 ตามโครงการเฉลี่ยแล้วมีจำนวน 5 คน ส่วนในโรงเรียนที่เลิกจัดมีจำนวนเฉลี่ย 8 คน
 ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนห้องเรียนที่เปิดสอนแล้วพบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีจำนวนห้อง
 เรียนเฉลี่ย 7 ห้องเท่ากัน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่เลิกจัดการเรียนการสอนตามโครงการ

นั้นมักครูครบชั้น ส่วนโรงเรียนที่อยู่ในโครงการจำนวนครูยังไม่เพียงพอกับจำนวนห้องเรียนที่เปิดสอน เมื่อดูจำนวนนักเรียนพบว่า โรงเรียนในโครงการมีจำนวนนักเรียนเฉลี่ยแล้วไม่ถึง 80 คน ก็มีอยู่เพียง 76 คน ส่วนจำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่เล็กจึ่มมีจำนวนนักเรียน 82 คน การรับผิดชอบชั้นเรียนต่อครู 1 คน พบว่า โรงเรียนในโครงการ ครู 1 คนต้องรับผิดชอบชั้นเรียน 2 ห้องเป็นอย่างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (2531) ที่พบว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กคนหนึ่งต้องสอนมากกว่า 1 ห้อง และครูยังจะต้องปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายอีกด้วยทำให้ครูต้องรับภาระหนักและจากการวิจัยของ เจษฎา เสาทอง (2536) พบว่าปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างหนึ่งคือบุคลากรไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้ครูต้องรับภาระงานเพิ่มมากขึ้นอีก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไกร ไทยกกล้า (2523) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่ พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาอยู่ในเกณฑ์มากเกี่ยวกับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนไม่เหมาะสมกับงานและความไม่เพียงพอของห้องเรียน ห้องสมุด หนังสือและวารสารต่างๆ เช่นเดียวกับ วนิดา วัชรกิจ (2534) ที่พบคล้ายกันว่าไม่สามารถมอบหมายงานได้เหมาะสมกับบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพราะบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนน้อย แต่งานมีมากเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่แตกต่างกันที่ปริมาณงานเท่านั้น

ส่วนลักษณะการใช้สื่อการเรียนนั้นพบว่าครูส่วนใหญ่ ใช้แบบเรียนสำเร็จรูปควบคู่ไปกับแบบเรียนปกติเป็นบางครั้งรองลงมาคือใช้ควบคู่ไปกับแบบเรียนปกติทุกครั้ง ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โรงเรียนที่มีครูครบชั้นพอดีหรือครูน้อยกว่าจำนวนชั้นเรียน 1 ห้อง มักจะใช้แบบเรียนสำเร็จรูปแทนครูในการฝึกที่ครูไม่อยู่ ส่วนโรงเรียนที่มีครูครบชั้นจะใช้ควบคู่ไปกับแบบเรียนปกติทุกครั้ง จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภู่เกียรติ มานพ (2529) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนสาขาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าโรงเรียนสาขาขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับ เจษฎา เสาทอง (2536) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้รับงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนน้อยตามเกณฑ์ที่ต้นสังกัดกำหนดจัดสรรให้ จึงไม่

สามารถจัดซื้อให้เพียงพอได้แม้ว่าครูจะมีการผลิตสื่อขึ้นใช้เองบ้างแต่ก็ไม่คงทนถาวร และ
 ในโรงเรียนที่ใช้ควบกับแบบเรียนทุกครั้งเพราะว่าในช่วงเปิดเทอมใหม่ๆ แบบเรียนส่งมาที่
 โรงเรียนช้าครูจึงต้องให้นักเรียนซื้อแบบเรียนปกติมาใช้ก่อน เมื่อแบบเรียนสำเร็จรูป
 อาร์ ไอ ที ส่งมาแล้วจึงใช้ควบคู่กันไปเป็นการเสริมความรู้ให้นักเรียนเพิ่มขึ้นอีกด้วย ส่วน
 โรงเรียนที่มีครูน้อยไม่ครบชั้น ครูคนหนึ่งต้องรับผิดชอบมากกว่า 2 ชั้นจึงต้องใช้แบบเรียน
 สำเร็จรูปแทนครู

1.2.2 สภาพและลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ที่เคยจัด
 การเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้ว

จากการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับแบบเรียน
 สำเร็จรูป เนื่องจากได้มีคำสั่งยกเลิกแล้ว ส่วนร้อยละ 19.44 ยังได้รับแบบเรียนสำเร็จ
 รูปอยู่ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนยังต้องการใช้แบบเรียนสำเร็จรูปเสริมในกรณีที่ครูไม่อยู่
 ส่วนสภาพของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกเทศที่มีครูครบชั้น รองลงมาเป็น
 โรงเรียนยุบรวมและโรงเรียนสาขาซึ่งจะมีครูจากโรงเรียนแม่มาสอนเป็นรายวิชา ซึ่งสอดคล้อง
 กับผลการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 ศึกษาแห่งชาติ (2537) ที่เสนอให้ยุบโรงเรียนหลายโรงเรียนด้วยกันเนื่องจากโรงเรียนบาง
 โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนน้อยมาก และระยะห่างจากโรงเรียนที่อยู่ใกล้ที่สุดไม่ถึง 3 กิโลเมตร
 ส่วนสาเหตุที่ยกเลิกส่วนใหญ่เพราะมีครูครบชั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า สบช.ควรบรรจุครูให้
 ครบทุกชั้น

1.2.3 สภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนในโครงการ

ครูส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70.00 ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการ
 จัดการเรียนการสอนตามโครงการได้ครบทุกรายการในด้านเตรียมการสอน ได้แก่
 วางแผนและจัดทำปฏิทินการสอนตลอดปีการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจษฎา
 เสาทอง (2536) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ส่วนใหญ่มีแผนปฏิบัติการประจำปี
 และมีการประเมินผลการบริหารงาน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นผลดีแก่ผู้เรียนมาก
 ที่สุดตั้งที่ สนั่นจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (2524) ได้กล่าวถึงการวางแผนไว้ว่า เป็นวิธีการที่
 อาศัยหลักเหตุผลในการกำหนดว่าจะทำอะไรในอนาคต จะทำอย่างไรและจะวัดได้อย่างไร
 ว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งการวางแผนจะต้องกำหนด
 เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ด้านการวัดและประเมินผลมีการวัดและประเมินผลแล้วนำผลการวัดนั้นไปปรับปรุง การเรียนการสอน สอดคล้องกับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ที่ได้ให้โรงเรียนทำการประเมินผลเพื่อค้นหาว่านักเรียนได้เรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปมากน้อยเพียงใดในหน่วยการเรียนหรือภาคเรียนหนึ่งๆ และประเมินว่าครูได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้นักเรียนได้เหมาะสมเพียงใด แต่จากการวิจัยพบว่าปัญหาในการวัดและประเมินผลอย่างหนึ่งคือ ครูขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือในการวัดผล ซึ่งสอดคล้องกับ เจษฎาเสาทอง (2526) ที่พบว่าบุคลากรในโรงเรียนขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการวัดและประเมินผล คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้ประชุมตกลงร่วมกันในการสร้างเครื่องมือวัดผลปลายภาคเรียนและปลายปี เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่ไม่มีพร้อมในการจัดทำและช่วยประหยัดงบประมาณและบุคลากร ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ที่ได้เสนอแนะหลักการจัดกลุ่มปฏิบัติการว่าควรจัดแบบคละกัน คือ มีทั้งนักเรียนหญิง นักเรียนชาย ทั้งนักเรียนเก่ง นักเรียนอ่อน ควรมีการจัดกลุ่มใหม่ทุกครั้งที่มีการปฏิบัติการ รายการที่ครูปฏิบัติได้น้อย คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามขั้นตอนที่แบบเรียนสำเนา ระบุกำหนดไว้ครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ แสดงให้เห็นว่าครูอาจมีการเพิ่มเติมหรือลดกิจกรรมบางอย่างลงเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ

ส่วนในด้านกระบวนการจัดการรายการที่ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติได้น้อยคือรายการที่ สพอ. /สปก. จัดส่งแบบเรียนสำเนา ระบุปีให้โรงเรียนก่อนเปิดเทอมและให้เพียงพอกับความ ต้องการของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับ สพอ. และอาจเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคม เนื่องจากสภาพที่ตั้งของโรงเรียนที่อยู่ในที่ห่างไกล ทुरกันดาร บนเกาะ บนภูเขา

1.2.4 สภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนตามโครงการได้เป็นส่วน หนึ่งของเกือบทุกรายการ รายการที่ผู้บริหารปฏิบัติได้มากที่สุดคือ จัดให้มีการสำรวจจำนวน นักเรียน สื่อ และแบบเรียนสำเนา ระบุปีที่เหลืออยู่ใช้การได้ และที่ความต้องการเพิ่ม เพื่อรายงาน ต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีข้อมูลพร้อมอยู่แล้วจึง

มีความสะดวกในการรายงานเพื่อการจัดส่งสื่อแบบเรียนสำเนาจริงรูปให้แก่โรงเรียนในปีต่อไป ส่วนรายการที่ผู้บริหารปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนมีการนิเทศในลักษณะของการพบปะพูดคุยกันมากกว่าที่จะทำเป็นรูปแบบทางการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภพ อุดมชาติ (2535) และ เจษฎา เสาทอง (2536) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลานิเทศภายใน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารต้องสอนประจำชั้นเหมือนกับครูผู้สอนเพราะครูมีจำนวนน้อย จึงต้องปฏิบัติหน้าที่การสอนด้วย แต่จะมีการนิเทศในหลายรูปแบบที่ไม่เป็นระบบเช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครู ขณะรับประทานอาหารกลางวัน หรือขณะปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้การส่งครูเข้ารับการอบรมที่ สปอ. /สปจ. จัดขึ้นนั้น ผู้บริหารปฏิบัติได้น้อย เพราะว่ามีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ครูจะต้องรับผิดชอบช่วยเหลือตนเองในการเดินทางไปอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวี กุลแก้ว (2533) และนอกจากนี้ครูยังไม่อยากทอดทิ้งนักเรียนเนื่องจากครูมีจำนวนน้อยถ้าไปอบรมอาจต้องปิดโรงเรียน

ตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาในการดำเนินการตามโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในระดับการกำหนดนโยบาย ในระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

ระดับการปฏิบัติการในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการกับครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วนั้น มีความเห็นว่าปัญหาต่างๆ เป็นปัญหาในระดับเดียวกัน คือ เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่

1. นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก นักเรียนลอกเฉลย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของทวี กุลแก้ว (2533) ที่พบว่านักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออกจะเรียนโดยให้แบบเรียนสำเนาจริงรูปอาร์ ไอ ที ได้ซ้ำและจะลอกเฉลย อาจเนื่องมาจากแบบฝึกและเฉลยอยู่บนหน้าเดียวกัน ครูควรแก้ปัญหานี้ โดยการชี้แจงให้นักเรียน เข้าใจและยกย่องชมเชยคนที่ทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองแม้จะถูกเพียงข้อเดียวยังดีกว่าถูกทุกข้อ เพราะดูจากเฉลยก่อน ส่วนครูส่วนใหญ่เสนอแนะมาว่าควรแยกเล่มเฉลยไว้ต่างหากจากแบบฝึก

2. สื่อที่ใช้ประกอบการสอนมีไม่เพียงพอและชำรุดทรุดโทรม ซึ่งสอดคล้องกับ
 เจษฎา เสาทอง (2536) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ที่
 กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนว่า การจัดสรรแบบเรียนสำเนาหรือรูปและงบ
 ประมาณให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไม่เพียงพอ , ประกอบกับครูผู้สอนเองไม่มี
 เวลาจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะมีผล
 กระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน เพราะว่าถ้านักเรียนได้รับจัดสรรแบบเรียน
 สำเนาหรือรูปเพียงพอก็จะทำให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่
 ตั้งขึ้น เพราะการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์สูงกับคุณภาพ หรือ ผล
 สมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาที่ครูสามารถแก้ไขได้ด้วยการผลิตสื่อ
 ขึ้นมาใช้เองโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชิ้น ซึ่งเมื่อครบปีการศึกษา
 แล้วครูอาจจะสามารถนำไปทำเป็นผลงานทางวิชาการได้อีกด้วย

3. แบบเรียนสำเนาหรือรูปบางระดับชั้นยังไม่มีมีการปรับปรุงตามหลักสูตรใหม่ ทั้งนี้
 เนื่องจากการปรับปรุงเนื้อหาแบบเรียนสำเนาหรือรูปตามหลักสูตรใหม่จัดทำเป็นรายปีไป

4. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ส่งแบบเรียนมาให้โรงเรียนล่าช้าครูจึง
 แก้ปัญหาโดยการนำแบบเรียนสำเนาหรือรูปของปีก่อนๆมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 ทวี กุลแก้ว (2533) จึงเสนอแนะว่าควรมีการสำรวจความต้องการของโรงเรียนตั้งแต่ก่อนปิด
 เทอมปลายเพื่อจะได้ส่งข้อมูลไปยังกรมให้ถูกต้อง และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัด
 ส่งมาให้โรงเรียน

5. ขาดการนิเทศติดตามผลจากศึกษานิเทศก์ อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด
 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่อยู่ในโครงการเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และอยู่ห่างไกลจาก
 ที่ตั้งอำเภอ จึงไม่สะดวกแก่ศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัดที่ออกไปนิเทศ
 การจัดการอบรมให้แก่ครูและผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการมี
 น้อยเกินไปซึ่งการจัดอบรมให้แก่ครูบ่อยๆ จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านวิชาการให้แก่
 ครูได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 (2522) ที่เสนอแนะว่าควรจัดอบรมในด้านต่างๆให้ต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการ
 เรียนการสอน ปัญหาต่อมาคือการนิเทศไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียนซึ่ง
 อาจเป็นเพราะเป็นการนิเทศในลักษณะการสื่อสารทางเดียว ศึกษานิเทศก์ควรสำรวจ
 และซักถามถึงความต้องการของโรงเรียนด้วย และควรมีการนิเทศอย่างน้อยภาค

เรียนละ 2 ครั้ง หรืออาจทำเป็นเอกสาร แผ่นพับในลักษณะการนิเทศทางไกลส่งไปยังโรงเรียนในโครงการเพื่อความประหยัดในเรื่องของงบประมาณที่จะต้องจัดอบรม ส่วนปัญหาที่ครูทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าเป็นปัญหาในระดับน้อยคือ ครูไม่ใช้แบบเรียนสำเร็จรูป ครูไม่มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ ครูและผู้บริหารโยกย้ายบ่อยๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่เอื้ออำนวย การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ครูไม่เอื้อมมือปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนนั้นนานๆ ควรให้มีการทำแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความสะดวกในการฝึกที่จะต้องมีการสอนแทน และไม่สามารถประเมินผลร่วมกับกลุ่มโรงเรียนได้

ส่วนปัญหาที่ครูในโรงเรียนที่กำลังจัดการเรียนการสอนตามโครงการเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลางแต่ครูในโรงเรียนที่เคยจัดการเรียนการสอนตามโครงการแต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อย คือ รูปแบบ สีสรร และภาพประกอบในแบบเรียนสำเร็จรูปไม่น่าสนใจ บางกิจกรรมที่แนะนำไว้ปฏิบัติตามได้ยาก แบบเรียนสำเร็จรูปไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ

จากการวิจัยที่ได้พบว่าเมื่อผู้บริหารโครงการมีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ออกมาสิ่งที่ผู้กำหนดนโยบายต้องกระทำให้โรงเรียนปฏิบัติคือ การนำแบบเรียนสำเร็จรูปไปใช้ในกิจกรรม การเรียนการสอนตามคำแนะนำที่แบบเรียนสำเร็จรูปกำหนดไว้ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายส่วนใหญ่แล้วมีความเห็นว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อครูและโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายอย่างยิ่งถ้าได้นำไปปฏิบัติอย่างแท้จริงตามขั้นตอนวิธีการที่ได้แนะนำไว้ในแบบเรียนสำเร็จรูป แต่ในสภาพที่เป็นจริงพบว่าครูบางคนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับหลักการและวัตถุประสงค์ของโครงการ คือแทนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ตามที่แบบเรียนสำเร็จรูปกำหนดไว้ ครูกลับยึดเอาความสะดวกของตัวเองโดยการปล่อยให้นักเรียนเรียนด้วยตัวเองกับแบบเรียนสำเร็จรูป โดยที่ครูไม่ได้ให้คำแนะนำอะไร ทำให้เป็นปัญหากับนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก และไม่เป็นการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้แก่นักเรียนทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ด้านการอ่านเพียงอย่างเดียว และจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าบางโรงเรียนที่มีครูครบชั้นและมีจำนวนนักเรียนมากอยู่ในเกณฑ์ที่ดีว่าเป็นโรงเรียนขนาดกลางและในโรงเรียนที่เคยอยู่ในโครงการ แต่ปัจจุบันเลิกจัดไปแล้วเนื่องจากเกณฑ์จำนวนนักเรียน ก็มีความสนใจและยังคงใช้แบบเรียนสำเร็จรูป อาร์

ไอ ที อยู่ โดยใช้ในลักษณะ เป็นสื่อ เสริมความรู้ให้แก่ นักเรียนและพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่เมื่อสอบถามในลักษณะให้ใช้แบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที แทนแบบเรียนปกติเลยดีหรือไม่ ครูตอบว่ายังไม่แน่ใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนยังไม่ได้มีการทดลองวัดและประเมินที่วัดคุณภาพที่จะควบคุมได้ว่าผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นนั้นเกิดจากแบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที เพียงอย่างเดียว อาจเนื่องมาจากตัวแปรอื่น ๆ ควบคู่กันไป ที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

ประเด็นที่สอดคล้องกันระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติคือ ในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตรงตามเกณฑ์กำหนดของโครงการทุกอย่าง คือ มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง 80 คน และมีครูไม่ครบชั้น ได้นำแบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ไม่เป็นไปตามที่ผู้กำหนดนโยบายคาดหวังคือ ครูผู้สอนใช้แบบเรียนสำเร็จรูปให้นักเรียน เรียนด้วยตนเองโดยไม่มีคำอธิบายใด ๆ และครูไม่ได้คอยดูแลจัดกิจกรรมให้เด็กอยู่ใกล้ ๆ ครูที่ย้ายมาใหม่ในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการไม่ได้เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับโครงการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ไม่เห็นความสำคัญ แล้วจึงไม่จัดงบประมาณในการอบรมให้แก่ครูในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโดยเฉพาะ ทำให้ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัยความรู้ที่เรียนมาประกอบกับการศึกษาจากแบบเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง

แบบเรียนสำเร็จรูป อาร์ ไอ ที เป็นแบบเรียนที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอนไว้ให้ครูและนักเรียนได้ปฏิบัติอย่างชัดเจน มีกิจกรรมเสริมความรู้ แบบฝึกทักษะด้านความรู้ให้แก่ นักเรียน คำแนะนำในการจัดกิจกรรมสำหรับครูไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งถ้าหากครูได้ปฏิบัติตามและจัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงแล้ว ก็พบว่าแบบเรียนสำเร็จรูปสามารถให้ประโยชน์และลดภาระของครูเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์โรงเรียนขนาดเล็กและมีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 80 คนแล้ว แต่ก็ยังคงอยู่ในโครงการต่อ เพื่อรับเอกสารและสื่อของโครงการ ทั้งนี้จากการตอบแบบสอบถามในตอนที่เป็นคำถามปลายเปิดพบว่า ครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนขนาดเล็ก และมีนักเรียนเกินกว่า 80 คน มีความเห็นว่า แบบเรียนสำเร็จรูปและสื่อการเรียนของโครงการ อาร์ ไอ ที มีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนในทุก ๆ

โรงเรียน โดยโรงเรียนที่มีครูครบชั้นแล้วจะกำไว้ในลักษณะเป็นสื่อเสริม แบบฝึกในรายวิชาต่าง ๆ เนื่องจากมีแบบฝึกหลายรูปแบบที่จะสามารถเสริมสร้างทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนได้มาก

จากรายงานจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา พบว่าจำนวนโรงเรียนลดลงมาเรื่อย ๆ นั้น เนื่องจากโรงเรียนที่อยู่ในโครงการนั้นมิได้รับบรรจุแต่งตั้งให้ครบชั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงเห็นว่าโรงเรียนไม่เข้าเกณฑ์ของโครงการจึงได้ทำหนังสือถึงผู้บังคับบัญชาตามลำดับขอลออกจากโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารไม่เข้าใจหรือไม่เห็นความสำคัญของแบบเรียนสำเร็จรูปว่าสามารถนำมาใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนให้แก่เด็กนักเรียนได้ หรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารเห็นว่าควรออกจากโครงการเพื่อที่จะได้จัดสรรเงินและแบบเรียนสำเร็จรูปของโครงการไปให้แก่โรงเรียนอื่นที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ มีความจำเป็นและความต้องการมากกว่า เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของทางราชการอีกทางหนึ่ง จากแนวโน้มจำนวนโรงเรียนในโครงการที่ลดลงดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีงบประมาณในการผลิตสื่อของโครงการเพียงพอ ควรจัดส่งสื่อและแบบเรียนสำเร็จรูปให้แก่โรงเรียนในโครงการและโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความสนใจและต้องการต่อไปอีก ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการให้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งนี้คือ

1. ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบในระดับจังหวัดหรือในระดับอำเภอควรมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ใช้แบบเรียนสำเร็จรูป อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งก่อนเปิดภาคเรียน

2. ในระดับโรงเรียนการประชุมวางแผน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน ควรดำเนินการก่อนเปิดภาคเรียนทุกภาคเรียนเพื่อศึกษาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และประเด็นปัญหาที่ควรแก้ไขในการใช้แบบเรียนสำเร็จรูป และบางปัญหาอาจต้องประสานงานกับหน่วยงานระดับเหนือในการ

แก้ไข

3. การนิเทศติดตามผล หน่วยงานระดับอำเภอ ควรใช้ยุทธศาสตร์ด้านการนิเทศ ติดตามผลในการปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงาน การให้แบบเรียนสำเร็จรูปของบุคลากรในโรงเรียน ห้องเรียนและผู้บริหารโรงเรียนก็ควรมีการนิเทศชั้นเรียนให้มากขึ้น

4. ในด้านการประเมินผล โรงเรียนที่ใช้แบบเรียนสำเร็จรูปไม่จำเป็นต้องประเมินผลปลายปีทุกภาคเรียนร่วมกับกลุ่มโรงเรียน แต่หากต้องการจะร่วมประเมินร่วมกับกลุ่มโรงเรียน ก็ดำเนินการโดยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์ที่จะวัดในภาคเรียนนั้นๆ ก่อนเปิดภาคเรียนร่วมกัน ส่วนในภาคเรียนสุดท้ายหรือปลายปีไม่น่าจะมีปัญหาในการประเมินผลเพราะถือว่าเป็นการเรียนหลักสูตรเดียวกัน เพียงแต่รูปแบบการเรียนต่างกัน สามารถประเมินผลปลายปีร่วมกันได้

5. โรงเรียนในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย การเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนตั้งแต่โยกก่อนประถมศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่จะใช้แบบเรียนสำเร็จรูป ดังนั้นการจกครูเข้าชั้นเรียนในโรงเรียนลักษณะเช่นนี้ควรจัดให้มีครูสอนประจำหรือสอนสั้นเคียงกันในชั้นเล็กเล็ก อนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรมีเวลาสอนในห้องเรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด และให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองเพียงร้อยละ 20 เพราะไม่เช่นนั้นจะมีผลกระทบในการเรียนด้วยตนเองในชั้นที่สูงขึ้น

6. สำหรับปัญหาคำนึงกิจกรรมและเนื้อหาบางตอนไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นนั้น ครูผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมหรือเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมได้อยู่แล้ว โดยให้กระบวนการขั้นตอนการวางแผนการสอนของครูหรือนักกิจกรรมเข้าไปแทน ซึ่งเรื่องนี้ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่รับผิดชอบโครงการควรเข้าไปนิเทศช่วยเหลือครูในโรงเรียน

7. คำนึงความเห็นของครูที่มีต่อการใช้แบบเรียนสำเร็จรูป จะพบว่า ส่วนใหญ่เห็นชอบและยอมรับว่าเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ผู้รับผิดชอบก็จะต้องปรับปรุงในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องในกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศ หรือความยุ่งยากในขั้นตอน

การให้ สภาวิศวกรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ควรช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาค้างกล่าวต่อไป

8. คำนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการค่อนข้างดีคือมากกว่าร้อยละ 60 ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ตั้งไว้เมื่อต้นปีการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มวิชาที่น่าจะพัฒนาขึ้นไปอีกมาก

สรุปได้ว่าแบบเรียนสำเร็จรูป อารี โอ ที สามารถช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นได้เป็นอย่างดี เพราะโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติส่วนใหญ่ไม่สามารถบรรจุครูได้ครบตามชั้นเรียนได้ เนื่องจากจำนวนนักเรียนแต่ละชั้นไม่ครบตามเกณฑ์ที่ทาง กค. กำหนด แต่โรงเรียนประถมศึกษานานาชาติทำให้แบบเรียนสำเร็จรูปสามารถเปิดสอนตามชั้นเรียนได้ทุกชั้นเพื่อความสะดวก และเป็นบริการชุมชน ดังนั้นปัญหาต่างๆที่พบจากการวิจัยจึงน่าจะมีการหยิบยกขึ้นมาอภิปรายเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ตรงประเด็นให้มากที่สุดต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติในสภาพภูมิศาสตร์และภาษาถิ่นที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการศึกษาทดลองถึงวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค